

VI.

SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERSPARTIJ.

Verkiezingsprogram der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij.

(Vastgesteld door het Verkiezingscongres, waaraan behalve de S. D. A. P. een aantal andere vereenigingen deelnamen, 8 April 1901).

1.

Grondwetsherziening om te komen tot algemeen enkelvoudig kiesrecht voor mannen en vrouwen met toepassing van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Afschaffing van de Eerste Kamer.

2.

Arbeiderspensionneering voor mannen en vrouwen op kosten van den Staat.

3.

Uitbreiding der ongevallenverzekering tot de landarbeiders, zeelieden, zeevisschers, handelsbedienden, dienstboden en andere uitgesloten arbeiders of met dezen gelijk te stellen personen.

Staatsexploitatie van spoor- en intercommunale tramwegen, mijnen en groeven.

Vervanging van de Nederlandsche Bank door een Staatsbank.

4.

Inwilliging der eischen door vakvereenigingen gesteld aan den Staat, als: uitvoering van rijkswerken in eigen beheer, maximum arbeidstijd en minimum loon in bestekken van rijkswerken enz., onder controle der vakvereenigingen.

5.

Invoering eener wet op de arbeids- en rusttijden, die als overgang naar den achturigen arbeidsdag voor geen bedrijf langer arbeidstijd dan tien uur toelaat en den nachtarbeid afschaft, of, waar dit onmogelijk is, invoering van een behoorlijk ploegenstelsel eischt.

Verbetering der arbeidswetgeving ook in ander opzicht, en uitbreiding daarvan tot den veldarbeid en de huisindustrie en tot de dienstboden.

Wijziging van de wet op de Kamers van Arbeid.

6.

Vermeerdering van den volksinvloed op de samenstelling der rechterlijke macht en opheffing der militaire rechtspraak.

Schadeloosstelling aan onschuldig veroordeelden en preventief gevangenen. Kostelooze rechtspleging.

Invoering van administratieve rechtspraak.

7.

Handhaving der vrijheid van spreken, drukpers, vereeniging en vergadering, ook voor ambtenaren en militairen.

8.

Bestrijding van het militarisme, bevordering van volksweerbaarheid onder voorwaarde van belangrijke verlichting van persoonlijke en financieele lasten.

Schadeloosstelling aan hen, wier kostwinner den militieplicht vervult en aan schutterplichtigen.

9.

Kosteloosheid van het Lager Onderwijs. Bij gebleken bekwaamheid gratis openstelling van instellingen voor Hooger en Middelbaar onderwijs, ook voor minvermogenden.

Gratis verstrekking van leermiddelen en zoo noodig verpleging.

Onderwijs aan kinderen, wier ouders geen vaste woonplaats hebben.

Wettelijke invloed van de klasse-onderwijzers op de regeling der schoolzaken.

Ambachtsonderwijs van staatswege. Strafbaarstelling van werkgevers, die leerplichtige kinderen in het werk nemen.

Uitbreiding der bestaande Wet op den Leerplicht in dien zin, dat de verplichte cursus minstens 7 jaar omvat; niet eerder beginnende dan op 6-jarigen en uiterlijk eindigend op 15-jarigen leeftijd; verplichtend stellen van herhalingsonderwijs gedurende minstens twee jaren.

Erkenning van den plicht der overheid, er voor te waken, dat de lichamelijke verzorging van het schoolkind voldoende zij, derhalve invoering van schoolvoeding, kleding, verpleging, baden, aanstelling van schoolartsen.

Invoering van schoolraden.

Wijziging van de Arbeidswet zoodanig, dat

1. kinderen die nog leerplichtig zijn, vallen onder de arbeidswet, ook al zijn ze ouder dan 12 jaar;
2. verbod van allen loontrekkenden arbeid voor leerplichtige kinderen en als gevolg daarvan intrekking der vrijstelling voor zes weken uit den leerplichtwet;
3. verplichting voor den werkgever om kinderen, die herhalingsonderwijs willen volgen, hiervoor den noodigen tijd te verstrekken.

10.

Betere regeling van het pacht-contract, berustende op het beginsel, dat alleen pacht behoeft te worden betaald van de netto opbrengst van het bedrijf, met recht van den vertrekkenden pachter op vergoeding wegens de door zijn arbeid of kapitaal aan het gehuurde aangebrachte verbeteringen.

Toezicht op de naleving van het pachtcontract door pachtcommissies, waarin alle belanghebbenden zijn vertegenwoordigd.

Uitbreiding van het onteigeningsrecht der gemeenten, om te kunnen voldoen aan den eisch gesteld, in het gemeenteprogram, luidende: „Het tegen matigen prijs in gebruik geven van grond en van bedrijfs-materiaal, om landbewerkers daarop een zelfstandig bestaan te verschaffen; in verband hiermede bevordering van coöperatie der kleine en middelmatige landgebruikers, het aanleggen van wegen en bosschen, het droogleggen van plassen en de ontginning van woeste gronden.

Afschaffing van alle bevoorrechtiging in zake het jachtrecht.

11.

Meerdere zelfstandigheid der gemeenten, ook op belastinggebied.

12.

Belasting van uitwonende eigenaren. Invoering van staats erfrecht in de zijlinie. Sterk opklimmende belasting op erfenissen, vermogens en inkomsten. Afschaffing der belasting op de levensmiddelen. Billijke verdeling der grondlasten.

13.

Opheffing der wetsbepalingen, die de vrouw ten achter stellen bij den man. Herziening van de wettelijke bepaling omtrent echtscheiding. Opheffing van het verbod van onderzoek naar het vaderschap en verplichting van den natuurlijken vader, om zijn kind te onderhouden. Wettelijke regeling van weezenverpleging in gestichten.

14.

Bestrijding van het alcoholisme o.a. door aan de meerderjarige mannen en vrouwen van iedere gemeente het recht te geven, bij meerderheid van stemmen den drankverkoop in de gemeente te beperken of te verbieden (local option).

15

Ontwikkeling van het koloniaal beheer in de richting van het zelfbestuur der koloniën. Uitgaande van dit beginsel worden de volgende eischen gesteld.

Wat Oost-Indië betreft :

- a. Beëindiging van den Atjeh-Oorlog. Scheiding der finantiën, de centralisatie van het bestuur.
- b. Afschaffing der heerendiensten en van de gedwongen koffie-cultuur. Overname der pandhuizen in eigen beheer,
- c. Krachtige voortzetting van de bevoeiingswerken. Landbouw-crediet.
- d. Verschaffing van verloskundige hulp.
- e. Verbetering van den maatschappelijken toestand der Indo-Europeanen.

Wat West-Indië betreft :

- a. Opheffing van subsidie aan Suriname. Hulp verschaffing aan Curaçao en de andere eilanden.
- b. Bevordering van den kleinen landbouw. Einde maken aan de bevoorrechting der plantageeigenaren en der mijnbouw-maatschappijen.
- c. Arbeidswetgeving.

Het Partij-Congres, 7 April 1901 gehouden, nam nog de volgende besluiten :

a. Verkiezingen.

„Het Congres der S. D. A. P. :
overwegende, dat de verkiezingen een der middelen zijn, om de organisatie der arbeiders in den klassenstrijd en tot verbetering van hun maatschappelijken toestand te bevorderen en dat de verovering van het Algemeen Kiesrecht een noodzakelijke voorwaarde is, om dit doel te bereiken, besluit, dat de Partij bij de a.s. verkiezingen zelfstandig zal optreden, de Grond-

wetsherziening om te komen tot Algemeen Kiesrecht op den voorgrond zal stellen en waar zij bij herstemming te kiezen heeft tusschen voor- en tegenstemmers der urgentie van Grondwetsherziening, haar steun aan de voorstanders zal verleenen."

b. **Vakbeweging.**

„Het Congres,

verwijzende naar de resolutie van 1898, waarin als plicht der Partij wordt verklaard, de zelfstandige vakbeweging te ondersteunen,

overwegende, dat de politieke arbeiderspartij, de zelfstandige vakbeweging en de arbeiderscoöperatie alle onderdeelen zijn van de organisatie der arbeiders in den klassenstrijd,

dat de bloei van elk dezer deelen den anderen ten goede komt en dat, waar elk zelfstandig werkt op zijn eigen terrein, er algemeene arbeidersbelangen zijn, die door hun gemeenschappelijk optreden het best worden behartigd,

verzet zich tegen alle pogingen, om het eene deel der arbeidersbeweging tegen het andere uit te spelen,

wekt de Nederlandsche arbeiders op, zich bij al deze drie vormen van organisatie aan te sluiten,

en verklaart zich voor samenwerking tusschen de drie deelen der arbeidersbeweging, om te komen tot een duurzaam verbond met behoud van elks zelfstandigheid op eigen gebied, met dien verstande, dat de tijd en de wijze, om dat tot stand te brengen, aan de leden der vakvereeningen wordt overgelaten en dat de vakbeweging voor ieder arbeider moet toeganke-
lijk blijven."
